



Negativní estetický dopad mají uvedené klimatické změny i na ostatní erozní vodopády Českého ráje, jak ukazuje příklad Besedického vodopádu u Malé Skály, a to nejen v důsledku zmenšování průtoků, ale i zapadáváním listím, větvemi i celými kmeny (srovnání stavu v letech 2002 a 2020).

Foto Vlastimil Pilous

rem v rámci celé republiky je proto potřeba jim věnovat zvýšenou pozornost orgánů ochrany přírody a Správy CHKO Český ráj, sestávající z pravidelného monitoringu a příslušné péče. Ta by měla spočívat v každoročním jarním velmi opatrném odstranění napadaných větví a listí z celé plochy pěnovcových vodopádů, které by suplovalo roli tavných vod a také pravidelné odstraňování semenáčků náletových dřevin a křovin, dokud jsou velmi malé. Podobně je žádoucí prořezávka a odstranění větších dřevin v těsném sousedství, neboť i ty zapouštějí do pěnovců své kořeny. Pokud k takovým opatřením nedojde, můžeme při setrvalém klimatickém vývoji očekávat zánik těchto unikátních forem reliéfu celorepublikového významu během několika blízkých decenníí.

V této souvislosti lze uvést, že uvedené klimatické změny mají negativní dopad i na ostatní vodopády Českého ráje, byť v tomto případě

neohrožují přímo jejich existenci. Na území Turnovské pahorkatiny se nachází řada vodopádů a vodopádových stupňů na pískovcovém podloží, které však neusazují pěnovce. Některé z nich jsou atraktivního přepisového typu, který je mezi našimi vodopády vznikajícími převážně na podloží krystalických hornin výjimečný. Patří sem i další republikový unikát Prostředního Tachovského vodopádu, kde se kombinuje nízký vodopád se skalním mostem vzniklým v důsledku propadlého stropu převisu; tato kombinace je vzácným jevem i z celosvětového hlediska a u nás jsou pouhé dva takové případy (druhý u Horního Sýkornického vodopádu je přitom pouze v embryonálním stadiu, a tedy podstatně méně dokonale vyvinutý).

I vodopády na pískovcovém podloží měly v minulosti vesměs malé průtoky, takže se jednalo jen o sezonní vodopády (s velmi malým, popř. jen skapovým charakterem v suchých obdobích

roku), ještě častěji jen s periodickým (každoročně při tání sněhu a přivalových deštích), nebo dokonce efemerním (jednou za několik let, popř. až desítek let) průtokovým režimem. Ubýváním srážek a zmenšováním průtoků se však tato situace ještě zvyrazňuje. U úklonných vodopádů se projevuje také zapadáváním listím a větvemi, a pokud jsou svislé nebo převísle, tak alespoň zánikem jejich úpatních tůní a vývaříšť, které v řadě případů již zanikly překrytím vrstvou organického materiálu, který dosahuje mocnosti až celých decimetrů. Zásadní je však posun jejich hydrologického typu – sezonní se stávají periodickými a původně (pravidelně) periodické ještě výrazněji (nepravidelně) periodické až efemerní. U vodopádů na pískovcovém podloží to sice přímo neohrožuje jejich existenci, ale výrazně to snižuje jejich atraktivitu.

Seznam literatury je připojen k webové verzi článku na www.casopis.ochranaprirody.cz

Vypouštění odchovaných zvláště chráněných živočichů do přírody prostřednictvím úředního soukolí: jaká jsou zde právní úskalí?

Olga Svobodová

V červnu t. r. byl Krajský úřad Jihomoravského kraje („krajský úřad“) Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR („AOPK ČR“) požádán o vydání souhlasu dle § 54 odst. 3 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů („ZOPK“), k vypouštění jedinců kriticky ohroženého druhu sysla obecného, odchovaných v lidské péči v rámci

realizovaného záchranného programu, a to na lokalitu Břeclav-Ladná. Požadovaný souhlas byl vydán ve lhůtě co možná nejkratší, přesto nescházelo mnoho a pověstné úřední soukolí by dotčená zvířata na lokalitu letos nepropustilo. Sdílením rozboru této kauzy bych ráda přispěla k debatě o možném zjednodušení úřední praxe v obdobných případech.

Sysel obecný ve vinicích u Hnanic. Foto Zdeněk Patzelt



K ochraně zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů zajišťují v souladu s § 52 odst. 1 ZOPK všechny orgány ochrany přírody záchranné programy s cílem vytvořit podmínky umožňující takové posílení populací těchto druhů, které by vedlo ke snížení stupně jejich ohrožení. Záchranné programy spočívají v návrhu a uskutečňování zvláštních režimů řízeného vývoje, jakými jsou záchranné chovy, introdukce, reintrodukce, záchranné přenosy a jiné přístupné metody vhodné k dosažení sledovaného cíle. Záchranný program sysla obecného v České republice byl přijat Ministerstvem životního prostředí v roce 2008 pod č. j. 18587/ENV/08-385/600/08. Vzhledem k výsledkům každoročního monitoringu vyvstala časem potřeba aktivní přímé podpory malých populací sysla, a proto byl zpracován návrh dodatku záchranného programu obsahující jak podrobnou metodiku výběru lokalit i jedinců, tak zcela konkrétní pravidla procesu odchytu, převozu, vypouštění a monitorování jedinců, a to včetně způsobu hodnocení efektivity daných opatření. Dodatek záchranného programu MŽP schválilo r. 2016 pod č. j. 4308/ENV/16-205/630/16.

Populace sysla obecného se v ČR nacházejí zejména na polních letištích, která jsou udržována kosením bez ohledu na přítomnost sýslů, tzn. jedná se převážně o lokality mimo zvláště chráněná území¹. Z monitoringu AOPK ČR nazvaného „Vyhodnocení realizace záchranného programu pro sysla obecného za rok 2019“ vyplývá, že počet jedinců v ČR meziročně stoupá.² Existují však i lokality, kde jsou sýslé, bohužel, již na pokraji vyhynutí. Právě takovouto lokalitou je polní letiště v Břeclavi-Ladné, kde bylo v r. 2018 pozorováno již jen 10 jedinců a odhaduje se, že jejich počet dále klesá k nule.

1 Dle grafu na s. 15 záchranného programu (údaje za rok 2007) žilo 74 % všech zjištěných jedinců na travnatých plochách letišť.
2 Monitoring zveřejněný na webových stránkách AOPK ČR uvádí celorepublikový odhad početnosti nejvýše 7541 jedinců, což představuje meziroční nárůst o cca 1000 jedinců, přičemž výskyt sýslů byl v roce 2019 potvrzen na 39 lokalitách.

Za této situace byl dne 8. června 2020 krajský úřad AOPK ČR, s odkazem na § 54 odst. 3 ZOPK, požádán o vydání souhlasu s vypouštěním celkem 140 jedinců druhu sysla obecného odchovaných v lidské péči do volné přírody. Žádost byla odůvodněna tím, že se jedná o kriticky ohrožený druh, pro nějž je realizován záchranný program za účelem jeho stabilizace a zajištění dlouhodobého přežití. Vypouštění mělo být dle žadatele prováděno postupně na předem vybranou vhodnou lokalitu parc. č. 641/1 v k. ú. Břeclav (travnaté letiště), kde se ještě v omezené míře vyskytuje divoká populace sýslů. A tu je nutné posílit. Dle žadatelem navrženého časového harmonogramu je první vypouštění v počtu 20 jedinců plánováno na červenec a první polovinu srpna r. 2020, ovšem s výhledem na další průběžné posilování populace v následujících čtyřech letech (v počtech 30 jedinců ročně).

S ohledem na naléhavost žádosti (neboť vzhledem k biologii sysla obecného je možnost vypuštění letošních mláďat na lokalitu časově omezena) krajský úřad bezodkladně oznámil dotčeným účastníkům (tj. AOPK ČR a městu Břeclav) zahájení předmětného správního řízení a uvědomil o něm také čtyři environmentální spolky, které ve smyslu § 70 odst. 2 ZOPK o informace tohoto typu požádaly. Poté nezbyvalo než čekat, zda spolky využijí svého práva potvrdit svou účast písemně do osmi dnů ode dne oznámení zahájení řízení (přičemž bylo nutné počítat s tím, že den oznámení zahájení řízení některým spolkům bude určen až desátým dnem od dodání do datové schránky, tzn. fikcí, což se také stalo). Spolky se však (chtělo by se dodat *naštěstí*) do řízení nepřihlásily.

Dále pak bylo nutné zohlednit skutečnost, že účastníci řízení budou moci činit úkony ve smyslu § 36, § 37 a § 38 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu („správní řád“), zejména tedy nahlížet do spisu, vyjadřovat svá stanoviska, seznamovat se s podklady rozhodnutí a vyjadřovat se k nim, navrhopat důkazy a činit jiné návrhy. Krajský úřad ve snaze rozhodnout ve věci bezodkladně stanovil, že s kompletními podklady rozhodnutí se účastníci mohou

seznámit do dne 6. července 2020, čehož (*naštěstí*) žádný z účastníků nevyužil, a dne 7. července 2020 ve věci požadovaný souhlas vydal³. A zde bychom mohli s určitým zadostiučiněním uzavřít, že příslušné administrativní úkony byly oběma orgány ochrany přírody (tedy AOPK ČR i krajským úřadem) zvládnuty včas a realizace záchranného programu v Břeclavi-Ladné tak dostala zelenou (byť o zelený trávník na letišti se bude muset příroda již přičinit sama).

Je tomu ale skutečně tak? Bylo vedení správního řízení o udělení předmětného souhlasu nezbytné, či nebylo?

Dle § 54 odst. 3 ZOPK platí, že „vypouštět zvláště chráněné živočichy odchované v lidské péči do přírody lze pouze se souhlasem orgánu ochrany přírody. Orgán ochrany přírody souhlas udělí v případě, že nehrozí riziko zhoršení stavu volně žijící populace a jedná-li se o vypuštění, vysetí či vysazení v areálu původního výskytu daného druhu za účelem obnovy jeho populace nebo stabilizace či posílení populací stávajících.“⁴ Dle § 77a odst. 5 písm. f) ZOPK, který zrcadlí působnost orgánu ochrany přírody v této věci, je k vydávání souhlasů k vypouštění zvláště chráněných živočichů odchovaných v lidské péči do přírody podle § 54 odst. 3 kompetentní krajský úřad, neboť dotčená lokalita se nachází v jeho správním obvodu. Jazykovým **3 Ke dni sepsání tohoto příspěvku rozhodnutí nebylo ještě pravomocné, dle informací, které měl krajský úřad k dispozici, však ani jeden z účastníků neměl v úmyslu jej napadnout opravným prostředkem.**

4 Citované zákonné ustanovení stanoví dále rovněž podmínku, že „orgán ochrany přírody souhlas neudělí v případě, kdy by k vypuštění, vysévání či vysazování mělo dojít na ploše pro umístění vedení dopravní infrastruktury vymezené v územním plánu“. Jedná se o terminologii územního plánování a smyslem právní úpravy je zde zachovat koridory umožňující umístění staveb (liniové) dopravní infrastruktury v budoucnu. Dotčený pozemek je v územním plánu Břeclavi z r. 2017 označen jako „plocha dopravní infrastruktury – doprava letecká“, nejedná se tedy o koridor ve výše uvedeném smyslu.

výkladem tedy dospíváme k jednoznačnému závěru o tom, že v dané věci má působnost k vydání požadovaného souhlasu krajský úřad.

Potíž je v tom, že ne vždy si s jazykovým výkladem vystačíme. Pregnantně tuto okolnost vystihl Ústavní soud již v roce 1997:⁵

„Jazykový výklad představuje pouze prvotní přiblížení se k aplikované právní normě. Je pouze východiskem pro objasnění a ujasnění si jejího smyslu a účelu (k čemuž slouží i řada dalších postupů, jako logický a systematický výklad, výklad e ratione legis atd.). Mechanická aplikace abstrahující, resp. neuvědomující si, a to buď úmyslně, nebo v důsledku nevzdělanosti, smysl a účel právní normy, činí z práva nástroj odcizení a absurdity.“

Pátráme-li kontextuálně po smyslu a účelu právní normy obsažené v § 54 odst. 3 ZOPK, pak je jím nepochybně řízení rizika eventuálního zhoršení stavu volně žijící populace. Vypouštění sýslů v rámci celorepublikového a MŽP schváleného záchranného programu je však zcela zřejmě činností v zájmu ochrany přírody, neboť záchranný program explicitně sleduje cíle právní úpravy, tzn. nejen eliminaci rizika zhoršení stavu volně žijících populací, ale zejména též posílení stávajících populací v areálech původních výskytů daného druhu. Souhlas formálně požadovaný a udělený cestou výše popsaného správního řízení je tak vlastně implicitně vyjádřenou nosnou myšlenkou záchranného programu. Domnívám se, že systematickým výkladem ZOPK nelze dospět k jinému logickému závěru.

Podpůrně lze v tomto případě využít též interpretační metodu historickou, která vede ke zjištění, že aktuální nastavení příslušných kompetencí orgánů ochrany přírody je účinné až ode dne 1. prosince **5 Čit. plenární nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 33/97 ze dne 17. prosince 1997, jenž se primárně týká relevance právních principů u počítání lhůt, ale jehož dílčí závěry k interpretaci právních norem jsou platné obecně.**



V místech bez lidí si sýsl zachovává svou plachost. Naopak v místech hojně navštěvovaných veřejností, jako je tomu například na lokalitě u Mladé Boleslavi, se z něj stává takřka „domácí mazlíček“. Foto archiv AOPK ČR

2009, kdy došlo zákonem č. 349/2009 Sb. k jejich dílčímu sjednocení u jednoho orgánu (tzn. souhlasy pro všechny tři kategorie zvláště chráněných druhů živočichů vydávají krajské úřady). Před tímto datem totiž byly pro vydávání souhlasů u kriticky a silně ohrožených druhů živočichů příslušným orgánem správy chráněných krajinných oblastí. Koneckonců, je to i nyní právě AOPK ČR – regionální pracoviště Jižní Morava –, v jejíž režii se vypouštění sýslů na lokalitu Břeclav-Ladná má, v intencích záchranného programu a z něj převzatých podmínek rozhodnutí krajského úřadu, odehrávat.

Shrnutο: Interpretační pravidla, tzn. výklad gramatický, logický, systematický i historický, jež působí sjednoceně, mě vedou k přesvědčení, že rozsah právní normy obsažené v § 54 odst. 3 ZOPK přesahuje rozsah doslovně vyplývající z izolovaného

textu tohoto ustanovení ZOPK. Rozšiřujícím výkladem lze podle mého názoru dospět k závěru, že v případě vypouštění zvláště chráněných živočichů v rámci realizace záchranných programů, které byly řádně projednány a schváleny MŽP, nejsou již dílčí souhlasy krajských úřadů třeba. Smyslem a účelem dotčené právní úpravy totiž jistě není dublování administrativních činností, zvláště za situace, kdy takovéto „úřadování“ může výsledky záchranného programu přímo zmařit – zdržet proces vypuštění zvířat na danou lokalitu natolik, že v daném roce již není reálně proveditelné a v letech následujících již, bohužel, ztratí opodstatnění, když původní populace zanikne.

Uvažme proto vždy, které administrativní úkony jsou nezbytné a které nikoliv, neboť hospodárnost a efektivnost veřejné správy se stávají jejími nutnými atributy více než kdy dříve.